

A 11

NYAKAS János: Hajdúvárosi nyelvjárása és
vidékiel főttsanytani sajátosságai. Hódzi
szalmizsani dolgozat. - Debrecen, (1923).

122 l. - ill.: 1 térkép. - 20 cm

autográfia

Papay József megalakul!

Hajdunánás nyelvjárása és

vidékének

főbb hangtani sajátosságai.

(Hári szakkvizsgai dolgozat)

Nyakas János.

A ii

Hajdunánás nyelvjárása.

Hajdunánás r. t. város a Felsőtiszai nyelvjárás területén fekszik Debrecen-től 42 km-re északra. Lakosainak száma az 1910-i népszámláláskor 16781 volt, a házaké pedig 4473.

Bocskoy István telepítette ide a hajdukat 1606-ban. Maga a hajduság keverék nép volt, de azóta nyílt keveredésen nem ment át; a szomsz-

szerénységében lakni vődi ráco-
kat a munda szerint teljesen
kivétel. (Barcsa János: Hajdú
nővértörténete.) A nyelvjárás
határa kelet felé Dorog, mely-
nek népe nem nagyon eltérő
dialektust használ; észak felé
Szentmiklós, melynek lakossága
csaknem teljesen a nővért di-
alektust beszéli; nyugaton Tisza-
polgár eltérő dialektussal, míg
dél felé egybeolvad a teljesen
egyeső hajdúbörzsonyi nyelv-
járással. Innen területen belül
van egy különálló nyelvterület:
az i. m. „Rét” (Rét) majdnem

kétféle lakossal. Ez a nyelvtel-
rület külföldi, főleg polgári és
sajátosságokat hűt fel. Lakói
a „motyók” kb. egy évszázad le-
forgása alatt települtek be Gra-
bolcs, Abauj, Gömör megyék kü-
lföldi körsegeiből.

I. Hangtani sajátosságok.

1.) A hangok képzése

A magyar hangok képzését a legfontosabb sajátosság, hogy a nyelvterület nem ismeri az „ë” hangot, hanem helyette mindig nyílt „e”-t ejt. Nehány szóban azonban alig észre vehetően inkább „ë” is használatos, pl.: csëréssnye, srërécsse, gyërtya.

A kétféle eredetű „é”-t pontosan megkülönbözteli. Az „*ê” helyett „é”-t, az „*é” helyett pedig rendszerint „i”-t ejt: schál kéz, béget

ég, (coelum) de már víz, (nér)
 szép, (szép) kik, (kék) ig, (ig-
 ad.) Az „ö”, „ő”, „é” helyén diphten-
 gusokat használ, még pedig
 „ö” helyett „^aö”-t, vagy „ou”-t, „ő” he-
 lyett „^oö”-t, „é” helyett „^ee”-t. Az „ö”-t
 helyettesítő diphtengusra vonatko-
 zólag Balassa a „Magyar nyelv-
 járások” című könyvében az-
 mondja, hogy az a felsőtiszti
 nyelvjárásban „^aö”-nek hangzik.
 Azt vettem észre, hogy ez csak a
 lassú beszédben hangzik „^aö”-
 nak, a gyors beszédben inkább
 „ou”-t ejt a nóvoti ember. Ennek
 az „ou” hangnak az első része

az „a” vocalis nem lekinthető
puzzlón kapcsoló, hanem az „i”-
val teljesen egyértékű rövid
hangnak, amennyiben a nyelv
éppen annyira ideig volók az
első vocalis képzési helyén, mint
a másodikéén. A többi diphten-
gus első részében azonban kap-
csoló hang érlelhető.

2.) Magánhangzók változásai

Rövidítés és nyúlás.

Jellemző sajátága a nyelvterü-
letnek, hogy gyakran használ
hosszú magánhangzókat rövid
helyett, pl: ijjed, igaz (igér), hír

-7-

hír, hánit, ~~di~~ díj, víz, éppen
hívatat, ~~si~~ sível (siel) kút, für,
csínyra, hűga, nyűz, nyűlik,
múlík, fordúl, nyűcsa (nyűjtsa),
küd (küld) sül, tűz, brün, örül
fünik. Ezek a szavak többnyire
ragozott alakjaikkban is meg-
szárvák, a hosszú magánhangzót
tehát: hírbén, tűzzel, hánitónk
díjűl, nyűzónak, útra, kútat,
nyűlt, múlva, s csak ritkán rö-
vidül meg pl: tűzet, vizet. Ebben
a tekintetben tehát eltér a vol-
szemi és szlapolyári nyelvjá-
rástól, melyekben többnyire
megőrizték a vocális. Az ereke-

ti hosszú "é" maradt meg a szó-
 töben az ilyen szavaknál: lél,
mér (aidel), szerd (szedni), nyél (nyel-
 ni), hoigz (hagyni), ád (odni), vér
 (pulsat) kél (felkel), hová, belé.
véllem (velem), tijéd (tied), néki
éngem. Szótagszavak "l", "r", "j" előtt
 ha e mássalhangzók után még
 egy mássalhangzó következik, szin-
 tén megnyúlik a magánhangzó:
 álma, kélme, fálui, szentél víz
 kélui, meghált; kúrta, kúrka, fôr-
 gó, fôrgeteg; ájto, kôjto, kûjto
 mājmol, de ha nem következik
 utána mássalhangzó, akkor
 rövid marad pl: aluham (alud-

ham), alig, farag, hurok; ajánd, ajakanyalva. A nyelvjárás hang-
zó rendszere tehát a következő:

	u ú	i í	ü ü
	o ou oó	ee	ö oó
á	a â	e ê	

Ezek közül az â, ê csak „l”, „r”, „j”
előtt fordul elő.

Példőnyitás fordul elő a
következő szavakban, pl: böcső,
(böleső), ócsó, (olcsó), vót (vott), hót
(holt), ólás (oltás), ólás (oldás, nyolc
(nyolc), bót (boll), fót (falt); köt
(költ), söt (fölt), öt (öltés), zóol
(zölöl) köölök (köldök), köcsőn
(kölesőn); kücs (kücs, gyümölcs,

(gyűmölcs), szemölcs (szemölcs)
 töcs (tölcs), ű kême (ő kelme) előba-
 log (elődolalog), szögia (szoliga) szö-
 gafa (szoligafa) megszögál (meg-
 szoligál)

Reketi hasonlóság maradt meg
 a következő szavaknál: éngem,
 velleem, nékem, hála (Isten).

Rövidülés a következő szótö-
 veknél fordul elő: hang, enyi-
 hány (egynéhány)

A magánhangzók az esetekkel
 keu kívül nem sok változást tűn-
 tetnek fel.

Az "i" hangmálabáca névre a kö-
 vetkező eltérések tapasztalhatók

a köznyelvi használatból az *évi
megfelelésen kívül: hebe hurgyi
 (hebe hurgya) ihiu, ehiu (ihol, ehol)
ihiu (vau. ni) ehol), *lihellét, (tehellét),
 *össremarik, (anarék), palizna (pa-
 lorszna) nyiszorag, nyössörög, *fi-
kelő, (fejköto), csih-puhi, (csihé-
 puhé) csilling, (csüllöng), furi (fu-
 ra) *kilis, (kelés) sipak, (sapka), séri-
fikál, (serafikál). Nagyz részben
 az "ü" helyén áll az "i" pl: fil, (fül)
fige, (füge), mives, (műves), siket,
 (süket), stb. Nem szünitem ide az
 iker szavakat, mint lipesy-topos,
lics-locs, locs-pocs, litty-lotty, kítet-
kutat stb. Fok vehető még a német

"überreicher-nek", "ibercsiher" alakban
való átvételre is.

Az "ü" használatában mita-
koró eltérések: üo (io), ü, ük
(ö, ök) lü (lö), sü (sö), kü, (kö), bü
(bö) tü (tö), tü (tö), tü (tö), bü
(bö), cü (cö), bü (bö) hü (hö)
(hü) A sziszegő hangok előtt soha-
sem történik, változás pl: ör,
örr, gör, lör, för, cör. Az o-
ban alakokban, amelyekben meg-
van a "v", szintén megmarad az
"ö" pl: lövi, növi, töve, köve.

Az "ü" használatában: lü (lö), hü (hö)
ahü (ahö), shü (shö), vahü
(vahö) vályug, ahü (ahö), ahü (ahö)

akkurátos, ákamboítum, underko-
dik, (ingerkerdik) butu, (buta) ör-
gís, (dörgís) fú (pl. fúfúl való fa = feffa)
kupsíhér, (kopsíhér), fukarcs (se-
keres), rúllum, füllum (rúllum, tö-
lem.)

"G." ágos (ágas), evokar (moka) a
kokas, (kokas) fokoud (fakoud) ja-
va, (java), fossit, (fazit), magos,
(magas), lábos, (lábos), lakodabum
(lakodabum), halovóey, (halva-
vóey), sótaigos, (sótáigas) okoson,
(okoson) sódot, (sótót) bajoson,
(bajoson), talpavbra, (talpavbra)
foktom, (faktum) psonya, (ursona)
sorojja, (sarajja).

"e" ^{*}eledő jány, (eladó) birke (birka)
 leümlen (löümlen) fekete (fej-
 köté) sefit (söfét) esem (ösem).

"a" orvos (orvos) orvosság, orvos-
 ság, szivadó (szívó). -

"e'" omél (umau) gauré (gauraj)
 karé (karaj) paré (paraj) faré,
 (laraj) te, (fej) edebb (edäbb), ve-
 der (veder). -

"o" ór (or), órad hille fok hogy-
 más = abból bizony nem kaptak.

Az eddigiekből megállapít-
 ható, hogy a magánhangzók az
 itacismust nem szömitve csak
 kevés változást tüntetnek fel, s ez
 a változás főleg nyílt vocalisok

nak ráltabbá válásában nyil-
vánul.

Az itacismus, vagyis az „é”-
nek bizonyos helyeken „i”-re való
váltása a nyelvterület legfelü-
nöbb sajátosságainak egyike. Elha-
lában a régi nyelv „*ē” hangja
„é”-re, az eredeti „*ē” pedig „i”-re vál-
tozott. Más szavakkal kifejezve a
jelenség főképp olyan szókínál mű-
ködött, amelyeknek a feljes lőben
hosszúságuk megmaradt, pl: kék (kik),
fél (fil), nér (nir), szép (zíp), rét (rít),
tép (típ), kér (kír), fehér (fejir) régen
(régén) édes (ides), ég (ig = ardet), nép
(nép), míg a feljes lővűkben hos-

szűségüket elvesztő szók nem
váltakoztatják az „é”-t „i”-re pl: bel
(belet), kőr (keret), szél (szelet), fe-
héu (fehuet), rér (reret), sčeu (sčeuet)
fél (felet), sčekér (sčekeret), ég (e-
get = coelum), kerék (kereket). Igye-
nau vannak kivételek is, mint
pl: kövér, vitér, más oldalról pe-
dig kenyér, elég, de ezek valószí-
nűleg analógia's uton keletkeztek.

Magánhangzó-illeszkedést látnak
a következő szókban: sorogja (sa-
rogja), derékasau (derekasau), el-
adó (eladó), kalamborijau, fíkelő,
(fejkelő), chin (chel), sčrifikál (sčra-
fikál) Nem illeszkednek azonban:

hummé', (honna) beretva (borotva)
 berena, (borona) paré', (paraj)
 lare', (laraj) kare', (karaj) stb.

Magánhangzók elvessése.

Bár ez a nyelvjárás a mással-
 hangzó ~~szóló~~ dalt nem szereli,
 mégis gyakran lehet hallani
 ilyen alakokat: ggyijtui, töftui
 visítui, füftui, monⁿhadd, elhi-
 hedd, tudhadd, mentok, mond-
 nak, lödd, -bűnyára azért,
 hogy a szó megrövidüljön.

Kiesik a magánhangzó gyak-
 ran a hiatus elkerülése végett is:
 jány, ráni (reini) ránd, mör: gger'
 iole, jó'cakkál, rá'olás, löldd-i,

gyarolasszony, garoduram.

Magánhangzók körbe szűrésével
is érlelhetjük a mássalhangzó
forlódás elkerülése céljából pl:

szereola, derága, karajcár, teke-
nő, feréfa, poróboil, kovórtáj,
garodolics.

3.) Mássalhangzók változásai.

Példőnyújtást akkor a mással
hangzókmal az egyik hang kiesése
pl: kóolus, (kololus) nyóc, (nyole),
vóf, (volt) böcső, (bölcső), hullát,
(korlát) lénap, (legnap) köcsig
(köllsig) ódárta (eladara), kejjik,
maⁿ fel keud, ajja (ajja), hajja,
(hallja), vajja, (vallja) sokajja,

(sokallja). Ilyen megnyúlás elő-
fordul még a névelővel ellátott
mássalhangzó kezdődő szó-
nál is, pl: af fireg, ab bólos, ah
horog, ar vasvilla, nem lesz en
mindig így, ap pedig úgy lesz.

A mássalhangzó illeszkedés
két egymás mellett álló mással-
hangzó között úgy történik, hogy
rendesen az első mássalhangzó
alkalmazkodik a másodikhoz
rönye tekintetében pl: olopla
(olobla) fokla (fogla) rukla (rup-
la), szaplau (szabla), néfteleu
(névteleu), padka (padka), rász-
kóvlik (rász kóvlik) ololoktalan (ol-

logtalan); keressgél, (keressgél)
 kabad el (kapd el), lögd el (lök d el);
 kalabbul, (kalapból) szögölös, (szök-
 ölös), varsbau (vasbau), borbül
 (borkból.) stb.

Explosiva ^{helyett} ~~váltak~~ ~~al~~ spiráussá;
 - p v f, -pl: clufla, viszont József
 helyett József

Spiráus váltak al explosiva-
 vá: j v gy, pl: a jöve nye alakjai
 gyöve, gyöjjik, gyere, gyerünk.

v v b, pl: subick. (suvick.)

ts v cs, pl: palicsna. (palossna)

sz v c, pl: relec. (relesz)

Spiráus váltak al nasalis-
 sá, j v ny, pl: pérnye, (perje.)

Spirans, várnyu.

Spirans változik spiránsá,
r v rs; pl: rsacsko (racsko)

Liquida változik media spiráns-
 sa, l v j; pl: mejj (mell) pájín-
ka (pálinka) jáⁿ (lány), fejül,
 (felül), váju (vályu). Ez a jelenség
 a jesztés kiegészítő része.

Röngge mással kougrók egymás
 közt váltakoznak: l v r, pl: hi-
riukóka (lilinkóka) incserkeedik
 (incselkedik).

l v n, pl: louál (lálál) olauel,
 (dalol) ahim (ahol) ehim (ehol)

Explosiva változik át másik ex-
 plosivává, pl: p v t, pl: heuleres

(heupereg.)

k v p, pl: heptika (helitika).

d v gy, pl: tergy. (teröl).

Nasalisok váltakoznak egymás-
között, n v ny, pl: orronya, (orsona),
otinyha, (otinna)

u v m, pl: heutereg, (heupereg)

ny v m, pl: torau. (torony).

Nasalis váltakozik expletivá-

val, ^{n nt} t v m, pl: disztó. (disznó.)

A nasalis erekeivül a rákövet-
kező neszhang hatása folytán a
képzési helyét is megváltoztat-
ja pl: lassaykút, méytkü,
monygga, (monogja) bánytya, (bánt-
ja), - cs v h, pl: vicsoy (vihog)

Férsülés (palatalisatio). Az „ly”
kivétel nélkül „j”-re változik, pl:
fejő, gőjő, kiraj, szemj, ojan,
Ide tartozik a fent említett laj-
változás is.

A dj, fj, nj hangok helyett gj,
gy, és ny hangokat használnak,
pl: szeggye, láthya (lájja) feunya,
(fejja); az „lj” helyett pedig csak „j”
hallatszik, pl: állják meg (álljan meg,
kem sörög! püciája meg ezt a lovat.

A palatalis nasalisból dent-
lis nasalis lesz a szó végén, vagy
mássalhangzóval kezdődő szó és
rögz előtt, ny n n pl: aszon, ján,
legin, de ha utána magánhang-

ró következik, visszanyeri eredeti hangalakját pl: arszennyal, jányó, legnyes.

A "ly" és a "gy" előtt az "n" palatálisodik pl: megygyek, (megyek) anygyal, (anygal), sarhanygyú (sarhanyú.)

Mássalhangzók kiesése.

Elmarad az "l" s pótló nyújtást hogy maga után, de csak az első szótagban és csak abban az esetben, ha nem áll előtte sem "a" sem "e", pl: L. 266
 lóol, föld, (fööl) kücs, (kúcs) kööl, (kööl)
 fól, (foll) rööd, (rööd) köcsön, (kölesön)
 szöga, (szolga) öltözik, (öltözik), de
 már fálta, hólma, kélme, szélma,

kélme, nyélme, félme;

Gróvégi, l " egyáltalán nem vés-
el, pl: szálunkhoz alt, bűrkoltom,
füstölt hús, Hosszu magánhangzók
után, elvészö, l " nem eszik semmi
váltorát pl: kiját (kiált), pácsa
(pálcsa), nélkül (nélkül), küv (küld)

Az ára, ére, mere felékből pót-
ló nyújtással esett ki az "r".

A "v" kiesik a rövidebb ígélővek-
ből pl: hi, (hiv) szí, (sziv), hítottok,
(hivtök), szítottok, (szivtök), tovább-
ebben a szavakban: pítar, (pit-
var) óhatatlan (örhatatlan).

A "j" is kiesik az esni névi meg-
nyújtással az i, ö, ü ü hangzás

szók után pl: fű (fű), bűt (bűt)
nyút (nyút).

A szó ^{helyén} közepéről kiesik néha az
„n”, pl: pír (pír), szívóú (sívó-
ú), inkább (inkább) és a „r” pl:

bion (bírny) ^{*} oután (arutón).

Mássalhangzó sorlódas megakadályozása

lyorása végett is elmarad gyak-

ron egy mássalhangzó, pl: domojj

(dalolj) reggère (reggelre) ü kême (ő

keme), pitar (pitvar), csenkaton

(csenkaton), lesvir (lestver), fix-

he megy (fegyhe megy) kosma (kores-

ma) Két különálló szó között is ga-

kori, pl: hát ke' merre megy (hát keud

merre megy) ~~p~~ arast'garola (paraszt-

gazda) boló⁻²⁷⁻ ké^u, (bolond kend,) maj' meg minden.

A rugokban igen gyakran elesik az utolsó ^{mivel} hangzó, pl: ba, be, házba (házban) kertbe (kertben), t, pl: miért (miért) azir (azért), d, pl: maj (majd) r, pl: ho, he, hö, így: házho, (házhoz) lüzhö, (lüzhöz) kocsiho, (kocsihoz) x, pl: máu (már); rt pl: miny - gyan (mindjárt).

Mássalhangzó-közl beszűrése.

A hiátust, e nyelvjárás leginkább "j"-vel szokta elkerülni pl: harami-ja (harania) alu arjau, (aluarom), pajrs (pairs), mijeuk, (micuk) lőjétek, (licék), dijo' (dio'), oljiaik,

- 28 -

(olák), fiú, hiába, kiját (fiu, hia-
ba, kiált), sőt két szó között is, pl.:
ki ja', mi ja' (ki az, mi az) te jis is
(te is). Használatosak ilyen kife-
jezések is, pl.: bey, elesen, dege-
aluttam. Néha a szó végéhez já-
rul egy más szó, pl.: lörisk, tu-
lipául, fiájintes jó itel.

Trótagok körbeszúrása pl.: elár-
vaholik (elárvul), hamvavaholok (ham-
vadt; a beleges emberre értik.)

Nyújtás és rövidítés.

A határozók személyragok alak-
jai közül meg vannak nyújtva a
következők: véllem, (velem) hüllem,
(löllem) ruállam, (rólam) noállam,

málan, a szöveget mindig kezdő
l-el ejtik. Ilyenek még fullánk,
szöll, stb.

Metathesis. Helyet cserélnek:

a.) a liquidák a tremulánsokkal,
pl.: nyjtoja (lyjtoja), kavalaibé (ka-
laraibé'), petlörjsem (petroleum).

b.) liquidák és explosivák körül:
szl, pl.: yeleb, (kebel.)

c.) liquidák és sziszegő hangok
közül: szl, pl.: marssola (mal-
resa.)

d.) explosivák és sziszegők körül:
ksz ~ ck pl.: subick (suviks)

e.) spiránsok és nasalisok körül:
s ~ m, pl.: somolyog (mesolyog)

(csak ritkán használatos)

Összerántott szók.

Ilyen a tud igének a jelentő
mód jelen idejében az egyszerű
első személyű alakja: leu, de ez
is csak ritkán használatos, ha előtte
„nem” tagadó szócska van, tehát:
nem leu. Ilyen összerántott szók
még: hiss', isz', sz' (hiszen), aggy-
isten, kék (kellene) mék (melyik)
assougya (azt mondja) mingy (mind
járt) ü kēne (ö, kelne), alsódal,
felsődal, (alsó, felső oldal), bá' (bá-
tyám, bácsi)

Hangsúly.

Figyelemre méltó a nyelvjárás

terület különös hanghordozása,
 az n. n. cseklő hangsúly, mely az
 erősségi és magassági hangsúly
 egybekepcsolódásából áll. "Ha va-
 lamely mondatot nyomatékkal
 akarunk ejteni, erősen ejtik a
 mondat első szóttagját, azután
 a hanghordozás az utolsó előtti
 szóttagig elyari, mint bárhol ma-
 sull, de az utolsó előtti szóttagot,
 a szó bármelyik tagja körül is oda,
 ismét erős hangon ejtik, az utol-
 só szóttagon pedig felvisszik a hang-
 got, vagyis magasabb hangon ejtik,
 mint a többi szóttagot" mondja
 Balassa a "Magyar nyelvjárásokról"

ról "szólo" munkájában, a felső
tiszai nyelvjárásról vonatkozólag¹.

És a megállapítás már Hajdu-
náváson nem állja meg a helyét.

Ugyanis, ha az utolsó előtti szóta-
gon van a hangsúly, akkor az utolsó
már nem hangsúlyos és leereszke-
dik. Pl: megítáttad máⁿ a lovatak?
Bizon' neu én, mert neu véteu rá
még addig a sok dologzul. It hang
a mondatok végén egyenesen leeres-
kedik. Az utolsó szótag hang ma-
gasságát csak akkor emelik fel,
ha elbeszélnek valamit, pl: ippeⁿ
kiuenteu a lovatak megítáttu,

1) Balassa József: A magyar nyelvjárásokról és helyesírásról és helyesírásról
67 lap

amikor stb , ekkor azonban az íté-
sáclétti prótagnak nincs hangtípus.

II. Alaktani sajátosságok.

A nyelvterület próképzésében, pró-
rendjében nincs sok a köznyelvtől
eltérő vonás.

1) Prókövek és kötőhangok.

A prókövekkel alig találhatunk el-
terést a hangváltásoknak már
említett esetein kívül. Az alajia,
^{szavakban.} disszaját a h^0 megrövidül; de már
a merője és mereje, erdője és erde-
je alakok egymás mellett haszná-
latosak. Éppen így lehet hallani néha
a „seheül” alakot is, a „sehelet” mellett.
A farkik szónak a farkok alakja is.

fáras, bár ritkább, de annál
az alaknak csak a tárgy esete is me-
reles a nominativus mellett: fárasok.

A fő név magánhangzójára rago-
zott alakban is többnyire név ma-
rad, pl: útak, kútak, nyúlak stb.

A kétfővel főbb tagú szóknak
rendesen a név alakja használ-
ható, pl: rajtók, rajtok, sorok,
sorok, sorok, sorok, sorok, sorok,
stb. A bíró, bírók alak itt is is me-
reles. A közhangzó hiányzik a
fűzről, másként fele alakokban, míg
a sáros és sárosok alakok egymás
mellett használhatók. Köznyelvűen
ritkább közhangzó van a lóban

három, nyolc, tízes (tíz-es lü)féle alakokban. Ami az ige tövételileti a potentialis ragja után igen a nem teljes fő használat a második személyben, pl: futhadd, lathadd, menthadd, alhadd, szeretkedd, elkerkedd, beszilhedd ~~eset~~ stb.

Igen érdekes az „old” ige reflexívnak egyes száma, 3. személyű alakja: ördik, oldódik helyett. A többi ige alak azonban rendszeresen használható, pl: ki^{kioldott} oldódott, kioldódott, kioldódott váma. A közhelyes megélése miatt említhetők a békillesi, forrásiféle alakok, pl: kezd má^m forrási a víz; ellenben néha kö-

- főhangzó nélkül lehet hallani a
mondasz alakot pl: monc, mit monc
(mit mondasz), továbbá szeket: tart-
nak, monnak (mondanak) szántnak,
horodnak.

A hangrövidítő igetövek közül meg-
hagyják a hosszú hangzót a jelen-
tő mód jelenidő egyes szám 3. sre.
melyben a következő alakok: szed,
(szed), nyér, (nyer), mér, (métel), kél,
(kelni), lél, (lelni), hágy, (hágyani), nyél,
(nyelni) oíd, (oádni), vér, (ver=pulsus)
stb.

Az „eszik” „iszik” igék null idejű e-
gyes szám, 3. személye: esik, isik.

A meggy ige alakjai a jelen időben:

l. a 24 l. megyek

-37-

megyek, nice, megy, megyünk, me-
lek, melek.

2) Névszó és íge képzés.

Nincsen sok olialektikus sajátosság
ezen a téren. A névszóképzésnél
feltűnő, hogy a kicsinyítő „ka”, „ke”
képző főleg csak tulajdonnevek-
nél használatos (Erzike, Juliska),
helyettük inkább kiteszik a kis jel-
zőt pl. kis ember, kis fiú, kis kosár,
kis asztal, stb. Érdekes, a „ke” kicsi-
nyítő képző ebből a szóban vas-
kó s még érdekesebb, hogy a „has”
szót gyermekek előtt becérgetve has-
ku-nak mondják pl. fáj még a
kis haskud? Érdekes a folyócsék.

vés igennévé gyakran használt
ültő hely, álló hely, továbbá a
„si particula” használata a hová va-
lói, ide valósi alakokban.

A „nyi” képző birtokragos ala-
kokhoz is járul pl: öklömnyi, ka-
romnyi vastagságn, jártányi ere-
je nincs, álltányi ereje is alig
van. A többi birtok ragjaihoz sa-
z személyű birtokragokhoz aru-
ban nem járul e képző.

Nagyon szeretik a birtokra-
gos alakokat, még akkor is, amikor
nem lenne szükség birtokragra,
pl: megköti bokrára, jó lesz nyárá-
ra, ellesszük felére; felszedik a gyü-

möles, hullóját; apjok, anyok, nény-
nye (nénye); mikor jössz haza ap-
jok? Gyöjjik csak nényye! Ilyen-
kor a beszélő tudatában a megro-
litott, mint a gyermek apja, vagy
nénye szerepel. De általában is pl.:
fene a bolonyját.

Az igéből lett névszók között la-
tálunk eféle képzősöket: egy sütet
kenyér, egy csipet liszt, egy főzet,
étel, (étel), látat (mics látatja), -
de mindig csak 3. személyreaggal
ellátva) még sürübbre járatos
szeknek a „nyi” képzővel tovább-
képzett alakjuk, pl.: egy sütekenyi
kenyér, egy csipetkenyi liszt, egy

főzetnyi ítel.

Nagyon szereti a nyelvjárás a reflexív ód-ód képrők használ-
latát pl: a odóggzik értebb az a ko-
sár!

Egy igetökhöz járul gal-get képrő
egy példában, látszólag névszóhoz
járul: ódalgat = megverezeti az ó-
dalgal.

Gyakorító képrőkként sajátosságos
felhatalmazásával találunk a kö-
vetkező igékben: toporzikol (topog),
moharikol (molyog), pitizikol (piz-
kál). Érdekesek a következő össze-
tefelek: ladafia, augyalbögyörö,
meje-esaulja. Az összetefelek körött

csak a használatos iker szavak érdekessék: illegeti-billegeti magát, ugxa-bugraíl, lettyi-lettyi, locska-feske, kital-kutat, vreg-forog, herce-lurca, hiuci-hiuci, inci-fiuci, apró-cseprő, lityi-mutyi, csip-csupp, licst-locs, locs-poccs, ringy-rougy, tete-suta, szekszé-menta, cök-mök, lib-láb, szegrül-vigrül, kinye-keedre, diu em-olau em, köhya-velye, liu-lau, reg-rug, jek-juk, gir-gaz, gzin-gzom, vka-firka, térül-fordul, tessik-liassik, lityeg-tötyög, kèren-körèn,

3) A névrágóras.

It-bau, beu rag helyett állauob-

-42-

au-bra; be ragot használnak, ép-
pen úgy a-hoz; hez; höz rag helyett min-
dig ha; he; hö-~~z~~ mond a női ember,
de használata gyakran felcsere-
dik a-nál; nél rag használatá-
val. A-ból-ből, -ból-ből, -ról-ról ra-
got helyett a riartabb vocalis-ből-
ből, -ből-ből, -ról-ról ragok jara-
sok. A szövegi "l" mindig meg-
marad ezeknél a ragoknál, ép-
pen úgy, mint a-val-vel ragnál.

De az utóbbi rag moissal hang-
zók után assimilálódik, magán
hangzók után pedig magánhang-
zó nyújtást okoz. A-ra helyrag ma-
gas hangu alakja egy esetben hor-

-43-

szu vocalissal járatos helyre'. Más
szavak mellett még sehassem hallotta
ezt a hosszú magánhangzós ala-
kot. A-nál-nél rag-hoz, -hez, -höz
értelmében is használatos, ha sze-
mély nevekhez, vagy foglalkozást
jelentő nevekhez járul, pl: gyere nál-
lunk, elmezzek nálatok, Kovácsok
nál kéne menni, a kőművesnél
megyek. Viszont mértéket, összeha-
súlitást jelentő szavak mellett a
-nál-nél rag helyett a ful-túl rag
is járatos, ekkül nagyobb, ekkül
kisebb. Az-ig rag használatánál
érdekesebb, hogy a „mindig” alak mel-
lett járatos az erekleibb „mindotig”

alak is. A „nek” rag önállóan használt alakjaiban a vocalis ereksébe hosszú alakját övítte meg: nekem, neked, neki stb.

Az „e” harmadik birtokos személyrag igee sokszor s a továbbképes-ben is mindig „i”-re változik, pl.: nyelvit, bírtit, szemet, kezit, lérgit, kertyit, szölvőjít, kerítésibe (kerítésébe), épülletibe, seprűjivel, kíményizül (kíményöröl) stb.

Az -uk -ük, -ok -ök, -juk -jük, -jok -jök, ragok helyett gyakran -ek -jek használható, kertyek; hohyszógal a regissze (az egész sége), a rú kerítésék (az ő kerítésök)

A s-en végződő fővek személyragozása: fodrossa, kolompossa, szembitása, bolompossa, apróssa, kettőse, lötyötte, piszkossa stb.

A viszonyzóik személyragozása: nekünk, néktek, nekik, velünk, (ve-
lünk) velletek, (veletek) velle, (vele)
rulla, (róla), rullatok, (rólatok)
tüllünk, (tölünk) tülle, tülletek;
elébeem, (elém) elébed, (eléd) elébe, (elé)
felibém, (fölem), közibém, (közém/
közibök, közójök) stb. szokhas
alak az előggzire. (előszörre)

Ér a nyelvjárás nagyon kedveli
a pleonasztikus alakokat: üstel(öt)
üstel, (estel) esztel, (estl) mikorára, (mi-

korra), akkorára, (akkorra) sejis, (se-
is) Majd nem kivétel nélkül ez-
ket az alakokat használja.

4.) Igeragok.

Főként az ilyes igei ragok használata
ad megjegyzésekre alkalmat.

A jelentő mód jelen idejűek
egyes szám első személyű alakja-
ban nem marad meg az „m”, ha-
nem mindig „k” van helyette pl.: fe-
szek, írok, eszek, nyzok, csúszok,
mászok, olgózok, harakszok,
járok, mek, alszok, stb.

A 2 személyben a szükséges
végű igei kénel mindig az „l”-es
személyrag használata pl.:

-47-

szemmel közel, szököl, leszel, le-
szel, veszel, árol, nyúrol, túrol,
híszel, szudol, audol, nevetel, sőt ha-
gyol, hallgatol, nyilván a sziszre-
gő szasz-szess hangcsoport elke-
rülése végzett serek analógiájá-
ra artán ez a diszsimiláló irány-
zat az iktelen és nem sziszregő
végű igékre is átterjed. Gyak-
ran használják az „sz” ragot is:
ugorsz, laksz, bukss, kiregecc,
(kiregecssz), fekuica (feküdsz) Külö-
nösen a hat-het képző után pl:
nem nyukhucc (nem nyughatsz).
Egyes mellett használatosak
ezek az alakok: kiregetel (kire-

-48-

getsz) kiregész, fekszel, feksze,
lakol, laksz, beuolász, beuolász stb.
Az ıkes igeik egyes harmadik sze-
mélyében megmaradt változat.
Lamul az „ik” rag, tehát: szomer-
kedik, szövik, játszik (játszik) ha-
rakszik, nyrik, esik, iszik stb.

A fölszólító mód egyes szám
harmadik személyében úgy az
ıkes, mint az ıktelen ragozásban
kivételesen ^{a főhöz} nélkül „ik” rag járul, pl.:

jöjjik, (jőjjen) aggjik, (aggjen) kir-
jik, szövik, kiácsolik, nevensik,
beszikk, hallgassik, nyorgjik,
szalaggjik, egyik (egyjen) álljik meg
(álljon meg). Az „i” vocalis mindig

hosszan hangzik.

A föltételes mód egyes szám 3. személyében az előbbivel ellentétben iktelenül ragorodik még az ikes igéknel is, pl: hívna, bírna, kötné, ódná, lakna, feküdné, inná, emne, járna, menne, gyömné, szedne, úszna, ugrana stb.

Az alanyi igeragorás egyes 3. személyében az „n” ragot csak a meggyen és vaggyn (megy és van) alakokban találjuk, bár ez utóbbi is már csak öreg emberekkel hallható.

A tárgyas igeragorásnál a „t” végű igéknel a jelentő mód, jelenidejű.

egyes alakjai helyett a fölszólító-
mód alakjai használatosak, még
pedig úgy, hogy a *ti-ss-re* változik
ha magánhangzó után, áll pl:
üssük, liassuk, ugrassa, huzassuk,
rékassuk; mással hangzó után
azután *cs-re*: báncsa, (báncsa/
farcsa, (farcsa) / sáncsa, (sáncsa)
elköcsük, (elköltjük) kifesszicsük,
(kifesszítjük) rőncsuk, (rőntjük).

Egyébként gyakori, a jelentő-
mód helyett a felszólító mód hasz-
nálatra: alig hiszem, hogy haza
gyöjnek; az nem lehet, hogy se
katoná legyenek. st. föltételes mód
mult ideje helyett néha jelen.

idő használata pl: ha meg nem
láttak volna Tokajba', biztosan
azt hazuggya, hogy Szemmeljáró
völ. stb. az igeidőket illeti, azok
körül csak az „ér”, „és”, „ért” alakok hasz-
nálatosak. A jövő idő kifejezése:
re mindig a jelen időt használ-
ják, pl: holnap kimegyek a vásárba,
oszt veszek egy szép pipát. - Az el-
beszélő multat sohasem lehet hasz-
álni.

A szenvedő ige mindig reflex-
ív ige pótolja, pl: adódik, verő-
dik, csúszódik, megfürödik, meg-
beszélődik, letaposódik, stb.

A főnök, beszélők, csúszók

féle alakok ismeretlesek.

Vannak névszói gy. a. mint haarmált
igealakok is divatban pl: nincs
merszed? nem bívenem bíul lesz a
bívenem, kis mitnyróvác (mit ny-
rólsz), eszem iszem ember, etek-
nekje van.

Kezélyragos főnévi igenév
nincs szokásban, kivéve talán az
egyetlen imya (imvia) alakot.

5) Bevezetőszók

Izen a címek lehelme önzefog-
lalt a névmások, határozók
és névelők egyes alakjait.

A személy névmások egyes alak-
jai, a következők: én, te, ő, mi, nek

lik, űk. Az éneke alatt meglat.
tollia erevleti horru vocalisál.

Érdekes kérdő névmás a „mi”
(micsoadás). Ezrel a kérdő névmás-
sal a valomivel való ellátottsá-
got jelentő melléknév után kér-
deznek, pl: mi a kezec? - festi-
kes - mi lett a ruhoid? - csak sa-
ros, - mi vagyok? (ha nem érteke
meg jól a kérdező) - messzes. Mint
látható, mindig állítványki-
egészítőül áll a mondatban.

A birtokos névmás: enyém,
sijéd, övé, miénk, sijeitek,
övék. Ez utóbbi helyett az enyém
szivesebben használják az aro-

ké-t.

Itt relatív névmás három alakja körül az „aki” gyakran felcserélődik az „amék”-kel (amelgik), pl: máma sílattam azon a lovon, akít a mult vásárba vettem, - eltört az a szép pipa, akil az István sógor úgy szeretett véma (magának). Viszont az „amék” is gyakran használatos az „aki” helyett, pl: az a gyerek, amék rendelt lelkedik, kikap; - e vőle az az ember, amék leest a lóról.

Az „az” „ez” mutató névmásból, ha az mássalhangzón kezdődő szó előtt áll, elvesz a „z”

de mássalhangzó nyújtást hogy
maga után pl: ev vót az, aki ki-
jábált, - am meg elszaladt!

A határozók használata nálunk
hogy a „va ve” „vöve vöve” nincs hasz-
nálásban és hogy a hol körökre
az eféle feleletek, mint: „soha fel
vót” „soha járta” a városba” - igen
gyakoriak.

Az indulatszók körül használ-
latosak: hej, haj, jaj, ó, eimye,
hü, tyü, dehegy, juff, mi, mini,
nono, láu, la, a, e, pl: ott van
bör a!/, no, ricci, uszgye', nesse
nesztek, hó, hóha, csitt, psz, stb.
Ide tartoznak azok a szöcskék

is, amelyekkel az állatokot szólítják vagy kergelik pl: coki, kuss, cic, sicc, issz el te (kutyának) gyi, hess, csibe-csibe, piri-iri, las-las-las, hők, csale', dropp ide (ökörcsek), libu-libu, pursa-pursa-pursa,

III. Jelentés- és mondatlami sajátságok.

A nyelvjáráásokban a jelentés-
lami sajátosságok azok, amelyek-
ben leginkább visszatükröződik a
nép érzésvilága, gondolkodási módja.
A népi nyelv gazdag változatosság
szerepe meg az ábrák, képek, képek
főmegét, melyekből csak néhányat
közlök mutatni.

A szó jelentésének meggyorsítása-
ra érdekes példa a „beülő” vagy
„belső” ember kifejezés. Ez ma a női-
si dialektusban városi hivatalt-
nokot jelent, tehát olyankor, akik „be-
fektetnek” a város ügyeinek az intézői-
nél, sőt maguk is intézkednek. Ha a
női ember elindul a piacra, vagy
a városnak a piac körül elterülő
részeire, azt mondja, hogy „megyek a
városra”. A „fennálló” alatt mindig
fennálló korból ért a női em-
ber, amelyiknek egyik vége nyitott.
Szüretkor szőlőt csücszölnek benne.
Hocskaringó = a fenes-nak a ne-
ve. Itten az „alsó oldal”, felső oldal is.

Izék a város alsó, illetve felső-
részét jelentik. A megszarításnál
együtt gúnyos értelem rögzült meg
a „bűrharang” kifejezésben, melynek
„bűrhoroló” a jelentése.

A köznyelvünél általánosabb
jelentése van a „teccik” igenek, pl.
ebben a kifejezésben: ✓ megteccik a
beszűggyin, hogy vidiki. (Érezhető a
beszűggyin, hogy nem mániái).

Életkeletről életkeletré való átvir-
selt látnunk a ✓ bűrharang és a kor-
csaja szókban. Az előbbi a népdal-
művészet végén jelent, az utóbbi
pedig azt a gerendákból készült
szuszlató eszközt, amin a boroshor-

adól lecsuszthatják a lépcsők fölé a
prúcébe.

A metaphora egy másik fajta az
előrel. életteleure való átvitel. Flyen pol:
a „bivaj”, ami a széplőgép tűres gép-
jét, a karánt jelenti. Értelme: egy fa-
nyeli vascső, amivel a földet ka-
parják le, az ekvasról. „Koma szilke”
edény, amiben rendszeren kokonok vagy
ismerősök ebédet küldenek egymás-
nak. Gyermekágyas asszonyok min-
den ismerőse ilyen komaszilkék-
ben küld ebédet. „Lórgafa”: a tűz
fölött lógó bagrácsot tartófa. „Neve-
letlen ríj” = nevetlen ríj. Itt valószínű-
nőleg a hasuló hangzás folytán

előálló analógia's hatás játszott
körbe az átvitelével.

A „vau” íze kérdés mondatokban
néha slyaukior is elucard, mikor
általában kisrökhök lenni, pl: hum
a könyvem?

A helyhatározókról megemlíten-
dő, hogy gyakran a „hel” és „hova” kér-
désekre egyformán a „hova” kérdésekre
re felelők állanak. A-ban-been vagy
helyett álló „ba-be” rages hívül
egyszerre rendes dolog és a „ra-re”
rages helyhatározókval is, pl: hát.
ra lakik a kertbe, - oda hátra van
a szürke kert, - Szegre vótam, -
kinn vótunk a hallóra szedgetni.

Továbbá: elgyőzt nálunk, erőselem-
ment, - mikor győzz má' miná-
lunk. Ugyanakkor helyhatározók-
nál mind érdekesség megemlíthető,
hogy a „hely” szó mellett a népnyelv
a környelvi „u” rag helyett nagyobb-
szeret a „t” ragot alkalmazni,
sokszor kötőhangzóval pl.: „jó helyt
van az”, - „más helyütt is sokasban
van”, - „sok helyütt beértek kella”.

Szól a sajátosságáról, hogy ugyan-
csak, a „hely” szó mellett a „re” rag-
ban eredeti hosszúság maradt meg,
már volt szó.

Gyakran hallható a „t” végű
mórhatalom is: végzet, egyenes stb.

A kötőszók közül a „hason” helyett a rövidebb his alak is használatos, főleg a mássalhangzós kezdődo”do” szók előtt, pl.: „nem ée vólom a házba, ha se vólal,” - „nem, ée lettem azt le, ha le,” - „nem csak hó enik ma”, ha jég is,” - „ne ányggyj, ha hamar gyöjj,”. Leggyakoribb kötőszó a meg. Ez igével felelés nagyon változatos: igen a, bir’a, ugy’a, hát, csakis. Nyomatékosabbak: de igen, bir igen a’.

A szórumból megemlítendő, hogy olyankor, mikor a cselekvést nyomatékosan ki akarják emelni, akkor nem az ige kötetén, vagy a határozó-

mon van a hangsúly, hanem ma-
gán az igén, az igekötő, vagy ha-
tározó tehát hatna meg, pl.: „hogy
pizzkója össze a ruháját” - szaktiz-
tja el a kötőjét” - ittelek ugyan, ha
még egyszer eljött mivelt” - meggel
hazafele, se még nemjössz”. Érdekes
szórend ez is: „mics legyen több olyan
a városba.”

IV. A fűszókeszlet

abál: főz; abált alma = főlt, alma,

abáló villa, abált lé: pl. olismó
öléske a megabált hus leve.

abajgat: óbeigat, bögyve kiabál.

ablakos: az üveges (rendszertől) neve

abroucs: a horvát deszkát összeko-

-64.-

gő vaskarika.

acsarkodik: mérgezően szedlik; acsarit: u. a.

ácsingózik: kíváncsol, kíváncsis-
kodik, pl.: „Ne ácsingózz ma”
a körül a firta körül”

ácsrog: mintha nélkül térfereg, lep-
ja a napot.

ad: 1) kiadja a lányt a lánykérés
nél a menyasszony szülei.

2) leadja a lehelet a fejét.

acci: addig csak ide! v. ö. hacci, hacciok.

agyvizsgálui: szelídén képen adja, vizsgál.
A laboratórió eredmények haszná-
ját játeknál pl, kifutásnál.
mikor kísérelve, hogy melyik
fel legyen „beut”. Mivel ez sok

viszathozással, önérvényesítéssel
kell járni, ezért metonymia fog-
laltat ilyen esetekben is sokas
mennyiség: „Ne aggadjatok
má'na”.

adódik: Ilyen kifejezésekben fordul
elő „Ha meg adódik (ha a vi-
szonyok meg hozza) maguk-
kal) akkor elmegyünk”.

ágyal: irigyel pl.: „Ne ágyálja ke.”
(Ne irigyelj)

ágyos: valamit tartó gerenda pl.:
ház eresz tartó gerenda

ágyal: ágyat vet.

aggarodik: nagyon haragszik va-
lakiire s mindent elkövet ellene.

megóhít: meghíván valómit.

ahuu: ahol

ájér: levegő pl.: „De frisser az ajér”

akác: akác

akaszkodik: Flyen kifejezésben: össze-
akaszkodott vele; összeveszett vele.

akár: költőszó, pl.: „Így jössz el, felő-
led akár meg is halhatnék.”

akkuratús: megfontolt pl.: „Akkuratús
ember ű kéme.”

akem bükku: rossz, egyrekes irás.

alsóoldal: alsó oldat. A város egyik
fele. Régeen a népszokás szí-
gorúan megkülönböztette egy-
mástól az „alsóoldaliakat és fel-
sőoldaliakat.” Ezek határában

álltak egymással és néha nagy vere-
kedést kezdtek a piacféren.

abbíjen: az bizony

alamiszi: nem élénk, pl. alamiszi legény

alázkodik: alázkodaskodik, a macs-

kára is szokták mondani

alél: elalél pl.: "Egyszer elalélam
ebbe a meleybe".

állkapcsa: állkapocs

áll: használatos ez: neki áll (Vajon
mikor áll maⁿ neki ez az üdö^o?)
mikor lesz már eső.

fermállás (egyik végén nyitott hordó)

alamárijon: üveges kis szekrény

alamuszrik: almos fermészékü

átall: restell (Átallha keu^d meg-

lenni.)

átajjába: egészben véve, pl.: "Kapajja
meg keu átajjába")

megátalkodik: megkötí magát, ma
haszkodik.

ambitus: nyitott folyosó

ámajog: leferez, betegesen morog
"Ne ámajogj, ha hamar gyöfj!"

audalodik: elaudalodik, elbámulta ko-
dik

áperté: nyiltan

áporodik: eltörődik, elfárad.

ajakonyalva = kegyeskedve, affektálva,
illetgeti, billegeti magát

apró jószág: házi szörnyasok

árva hoválik: elárva hoválik, elárva

aspis kizgő: gonosz emberre mondják.

asztalfia: asztalfiók

asztán, asztán: asztán

arouba: aroubau

baggat: akadóra olvas

bajskodik: bajlódik

bakarasz: kb. hét újnyi házasság

bakafütes: kodik: akadékoskodik

balkaut: megbalkaut: megijeszít.

bálvány: olyan mint egy bálvány pl: egy
kövér ember.

baudzi: okosdi, ostoba ggerekre mondják.

banyakemence: öreg kemence.

bargyi: ostoba

barhácsel: aki nem mester ember és
fur, farag.

barsajog: fenyvétel és kajaúnul mo-
solyog (barsajog mint a vadál-
ma)

bébillés: bejárás, arány

begyeskedik: begyesen jár, nagyra tart.
ja magát.

bélszín: vesepesevénye

béles : töltött lértel pl: süvés béles

behemét : idegentalan

belső ember: beülő ember, hírvitelő.

beudó: gyemár

beufentes: beavatott

elberkel: elhagy, elszór

bikebörény: kicsi bőrény

bezzekedik: pl a pulyka

berreg: gúnyos ellentétet kifejező szócska.

bibircsókos: pattanásos

megbicsaklik: félre csúszott a labba, meg
bicsaklik a nyelve az embernek.

bicskás: verekeső termésheli ember.

bidos-bedros: sok fedru szoknya
moudjál

biggy: kényeskedve ballag "Ott bi-
gygett ü is"

bigye: mindkét végére kihegyezett
faiska, melyet kis gyerekek játé-
ra (bigézni) használnak

bika nyál: ökörszál

bikfic: októdi

bibikódrak: = a közepén aláhamasztott
deszka két végére ülve hinta-
nak.

lilleg : ayelegve megy, (lilleg-ballag)

lirizgál : piszkál

elbitangol : eltéved a marha

lirvaj : cseplőgép lekomolyja

lirzgat : piszkál

lirzerél : sinogatis által előidézett
sziklandorás érzést fejeznek
ki vele.

lóbiskol : félig alszik.

lócérás : rendetlen, borzas, félszu.

lööölő : szívszató nagyobb csúny

lódorog : össze-vissza cél nélkül jár -
kál pl : ott lódorog a gyeptu-
lu.

elbokvázik : elsiel, bokvázik : táncol.

bomlik : bóbándul valaki után.

bereua : boréua, gazdatsági eszköz.

bögre szilke : kis farék formájú edény.

böcső : bölcső.

büzharcang : hír hordó.

bübol : meglöböl : megver

budi : anyószerék.

bukseugel : bukfeucel : a földön össze-
vissza hányja veti magát.

bulykos : könyve hordozható boros
edény

buzogány : a náid bulykos vége

büdös kü : kékü.

buly : bula

calvat : rendellen

cafal : es : seugyes

cécs : nagy készülőlés

cefre : pálinkát főznek az össze tört
szilvából.

cibore : szilva leveles.

cihelődik : lassan, keményen készülődik

cipó : a patogatott legeri kineve patkaut
szemje.

cula : reusz

culap : facölöp.

csalé, hé : marha terelő sző

csabul : elcsabul, elka'bul

csacsog : fecsog

csajhes : társas (nőkre is mondják.)

csaklítani : csalni

csalamádé : sürtűn vetett kukorica.

csámcsog : sekerey, csavarey

csámcsog : hangosan eszik.

csampás : félsejg, vézna, greve.

csápolni : az esetre. csapkolni

csatorázik : nyelvel, felel.

csék-pak : veszekedés

csicsis = szép.

csukata : rendsz.

csépező : eresz alja, ahova lecsúsz a víz.

csesz : zsempén, érin, „csesz is, nem
iris” szöls mód.

csélek-bollik : lassu menés bollisokkal.

csisag : arisz cipőben való járás kes-
keletkezett hang

csilling : kis szölsfűrt.

csimpykolik : belekapaszkodik.

csipkeletett : leveste mondják, mely
be kézzel csipkeletett leste-
van vette.

csizelni; elcsizelni, ellepni.

csobajó : kis baros hordóska.

becsidalkozik : Péterig lesz.

csoroszja : az eke baras de hasító vasa.

vée branya : szőrtölő bőrép aszany

csóva : tűzgigyláshoz használt marék szalma.

csődörkaszárnya : mezelep

csüllengő : óralanc sziszija

csürhe : durván csorda, irtók, erl pisz-
kos lömögés is.

dalma hordott : nagy lesű, kövex ember

csüröl : vizet föltöget

csundar : nagy lömög valami

darál : hordar, papal, fecseg

debella : nagy lemeztű nőre illő gúny
név

dedló = kis dedvó, övödr.

degesz : nagyhasu, föllakott.

derőgál : nem leírak, nem írlik neki.

derőgál neki, eluceni ilyen öltözetbe.

dévankozik : gendekozik rajta isseu-
világnutis, köpreng rajta

dibol : összerongál, összedibolya az
aigyal.

dikó : állalloba való beszérvizg

diuka : süttők olaszis, mütis eleg

dögrováson van : végel járja

dügis = ha valaki ismerős, a viszonyok-
kal, járatos, akkor tudja a dögist.

dug : libát dug. ^{töm}

dukál : kijár valami, neki dukál

dumál : beszél, ne dumájj má".

ducsi : kövér,

dunyog : bőrmög, dühüresol

durál : neki durál, rázzánja mo-
gal

olukpi : bierfön

olübbeus : lepienyféle tsirba

ohürücköl : megnyomogat, szaporán
lökös

eleedó : férjhez menendő lány.

egyivásu : egykoru

eszlike : folyóvíz ^{csatorna} vascső, mellyel
az élet szakták tisztítani a
rátapadt sártól.

elöhasi : borogni, első borogni a fe-
hémelek.

enyelep : kelleetlenül hajlapolzik

erösködik : rajta van valamine, akar
valamint, "Ne erősködj má' no"

ért : tud, "megértettem a leveledbül"

eseng : eszeledik irté, vágyódik vala-
mi után

eszküvöl : hákol, ásszút, megcsinál.

facsarni : kifacsarni, a ruhát

fagy : befagy-ott, nem sikerült

fagyglal : szándékosan hidegen beszélke-
dik „hidegfagyglaltat magad”

fokundorik : pl a kősző főreiskor, meg-
dolgozol.

foucsalir : fanyalagva

farkasfog : aranyos mosodék sorfogó.

farkasvordító : a hidegre székelt mandarin.

farol : pl ló a farával oldalra fordul.

fecske-bocskó : fecsegő

fejér mép : fehér cselész,

fejfa : fűtől való fa

feki : károskodás, egye ki a feki felé

félkegyelmű : félbold

fiszkes fene : fekete fene : károskodás szerei

kifejérés

fiereg : megsértegető kifejérés, gjer-

mekuck szökecsk mondani, ha
rossz „Oh le utálatos fiú!”

feszlőg: láda

feszít: büszkélkedik, „Feszít, mint két
szem párnáj egy székbe”

fészkelődik: öreg morog, nyugtalan-
kodik

lefial: fiatal srül pl. a sertés

fivérkel: vidáman nygáncolozik.

figurázik: tréfálkozik, kigúnyol

fikarsznyi: egy cseppet sem kapisz.

felsődöl: felsővel

firtat: kutat, keres

feslett: mit bírja? mije feslett.

fitet: ide oda szalorgálva kutat

fitogtat: mitogat

fiyfiritty: hisz olyan écses

figuál: lebecsül, nem sokat ad rá.

fityog : sir dlogál

fityeg : "Hoggy lityeg a fityeg" = "Hoggy
mint van dlogál"

fogauat : eredmény

fikuzál : iskolai mulaszt (fugizál, fugil
lat. fugo)

fullajtár : furu, furcsa.

futés : kifutés, labdarúgó

futru : szelésekő

fikebő : főköbő

file bojtát seen mozdítja : nem hallgat
senkire és nem hall meg senkit.

gyajtol : részegen dancol

gyoug : folyosó.

gyaggul : meg hülyül.

gebegzik meg : dögöljen meg

gérbics : sorány.

gérhes : sorány

geremice : sörmébék, pl : úg, galb

gőral : hajigál

gőke : mále

gőgyadosik : ha valaki beteg

gőringg : tög; egy darab száraz föld

gőzül : ökre hord

gőzgi : pálinka

gőziga : karika

gőrcöl : neher munkával dolgozik.

gőreigga : szőlőskert kerítés gallyból

gőeuror : gőmőcköl, fogdos, "Ne gőeurord mindig a sz. a macskát"

gőmőcs : gőmőles

gőtt : jött; gőtt-ment = nem morási.

habda : nagy cipő, olyan mint egy csónak

hajóta : mióta "hajóta várom má" =
mióta várom má."

habók : habókos, bolondos

haborodni : örülni, megörülni, "Megvagy"

-83-
háborúvá"

hacuka : kis vékony kabát

hadaró : valamit gyorsan elmond, elhadar

meghagyul : szímet veszt

hajderfűt : fedetlen fejjel, kulap nélkül

hajingál : dobál

hajint : hajit „Jeg hajintásra van”

hajkurvák : ide sda hajfogal

hajfogal : pl.: „Hajfogatom ez a kulacsot”
t. i. iszogal belőle.

puhkoló : halhólyag

hála' Istennek : egy hálá adó kifejezés

homoravodott : homoráva lett (elhomá-
lyosodott öszreléssel.)

homorabandázik : össze-vissza beuzél

hóuy : felhóuy : össze-visszaforgat

hóuyforgat : szemeire hóuy.

hoppáre : „Hogy törje ki a hoppáre”

hopp pardon MTH

I. 807

harácsol : összeharácsol : erőszakkal szétgyújt

haruadivi : haruadive.

hasal : hasból (késztütlelemül) beszél.

hebeburgyi : széles

hebi : sebeseen tudarra beszélő

hékás : megszólítás „Hékás, mit esz.
málsz?”

hepika : hűdövesz

heugergödrik : a földön hempereg

hepcaszkodik : kötekedik.

herce-turca : költőzködés (megszólítás)

herdal : elherodal : haszontalannal elposzt.
kol

hinci-hanci : hinya-veti ember

hibban : meghibban : elmegy az esze

hivel : elhivel : elhíresztel.

hirlukóka : v. hiliukóka : hiuka

hókhadt : fahó.

horpass : őrös „hülyen horpass a haza”

hököl : hátrál, megiffes

hörböl : pl a kovácsból a levest.

elhurit : elhallgathat

hurkol : elhurkol : ellep

huralkodik : köfekedik,

ihim : ihim : ill, „Ihinn van mi”

idos : anya neve

itel : megitel : megmérgez

itel : leves, rendesen ebédel értelek.

ivui : ráivui : pl: Rád írt az álnak

inci-fiuci : rigifüles

incserkedik : kemiszkedik, bosszant.

inkább : inkább

instál : kér, instálásra vár.

ireg-fereg : kellekennél jár kel, morog.

iromba : ideentalan

istápol : gyámolít.

istenharagjába : istenbóra : kiátkozás.

iberciter : felöltő.

jakhec : zsidó

jöfele : ginyes szó, „Az is egy jöfele”

juhádrik : meghádrik : megszelídül

juhászlat : szelídít.

jaⁿ csecsü szőlő : egy szőlő faj

kampicsorodik : sirva fakad.

kacat : kis rengős ruha

kácsingózik : kapazkodik

kajtat : mindig járkal

kajimpál : botot fergat, csóválgat.

kampec : vége, eltört, meghalt.

kapatos : becsipett.

kapos : játék, kapóznak a gyerekek
his karicsokkal, vagy labdáival.

kaphás : libris járás, kaphás libu lib.

kaptatui : rákaptatui : rászoktatui.

karcsi : sokat alcaró, haractoló ember.

karéj : karé

karál : karál a tyúk, ha megfogja
karál a fecsegő ember.

karalyol : fecseg

kótyog : belekótyog : kérdéskéntül belekótyog
valamibe

karicsál : a tyúk, a sokat beszélni em-
berre mondják. "Ne karicsálgj
már annyit"

kárpál : a dorgál erősebb kifejezése

karfar : a székhez hátfelső része.

kasmatel : kutasvájár

kastol : összekastol : összetáraz mindent,

"Csupa kastes a novbráigja"

kászolódik : lassan kászálódik

katabogol : kóborol

gebel : v. Geleb : kebel

kecél : kocag

kecmereg : vonszorg, lehetetlenkedik.

kéme : kend.

kestek : kendtek

kilis : kele's, ha valouni nagyon meg
van érve, akkor mondják rá, "O-
lyan ma' mint az irt kilis"

keufoficél : keu, feu

keu; leku : pl: egy pár profent, t. i.
meg proforra.

kiszeredelt : elkiusz : 'ehs'g löl bele, zgrege

kergülü : mekerg : meglolaulüüü

kerfel : kerülyeti az igazságot "Ne
kerfejj, hanem mond meg az i-
gazságot"

kesheft : kopottas, öreg

keszegödalt : féloldalt jár

kisfeleu : kényfeleu

keresztrária : az alkar

kiücsörg : szégyen nélkül kéréget.

kitel. kútat : össze-vissza jár, keresgél.

kejtöl : pl a lámpa, füstöl

kókkad : hervarodik.

kókler : szeme fényvesztő.

Kolompír, kempir : burgonya

kouaszilke : ételhozódó edény

kouenolat : kaurissal, javassal

kouot : 1/ fiókos szekrény 2.)-os : ke'.

nyelmes

kouda : disznócsorda, csürhe

koudás : disznó pásztor

koutyolavató : edesseg

kouyit : nem ért hozzá, csak sejti

kupcihár : haszen talán.

kollódik : elvesz

kollat : fakertés *kollat*

koppautó: a mécs hátsóval ezzel veszik le.
környikél: rosszul érekel.

kop hírével jöttek: váratlanul
környakodók: belegesznek.

koslat: jár - kel

köstöl: mennyit ér, mi az ára.

kötög: kopácsol

kölyvvel: elpárral

kölygésodik: a borból a feje valse.
 kiick, nehez a feje.

kölyvvel: kikölyvvel: diszkrét utasítást
 hirtelen, szinte sütközés nélkül ki-
 mond.

kölcse: uherék

köntörfaral: setkenkedik, vana kodik.

körme: a fanyós vagy a kis gyermek.
 nekünk összefogott ujjak hegyére.

kardera vet: elhanyagol, félére let

köttyő: felköttyő: bolond, félbolond.

köszköpüsködik: babrál

köti magát: ragaszkodik valakieshez.

kötőfél: kötél, mellyel a lovakat kötik meg

kötölösködik: akadoéskodik.

körü- akaratul: körös akaratkal

kálemista: kávinista.

kucik, kuckó: kugoly

kucorodik: kugorodik.

kucorog: kúporog, guggolva ül.

kuferces: valami régi tánc.

ködörög: csavarog

kujtorog: kiöborog

kukó: nyes fajtás hej

kukindál: kukócska

kukora: kugla

kacsakarúgő: feneves

kuksol: meglepül

leapnarcos : csak nem orolva siet

leiszmir : solvaj

leltoz : alottamasan lopdik.

lelyalkodik : erősen befálik

lellőfe'kerik : vonakodik valamitől

lepta rözta : egy rözta faj

leigz mosó : mosogató rougy

leugz malag : leugzos

lejbi : mellény.

lejhar : lišta

leugol : leugol a tűz.

leuforna : állati helyen húnya ablak.

lelőinkodik : alkalmasan lelik

lelőnköl : féllelik.

lelőnköl : meg, elvén.

lebbeus : száraz feista leves

lebernyeg : höpny

lebrsel : féllelő ácsrap

lecs. pacs : sáros vizes utra mondják

lefelyel : nyelvel

lihellet : lehellel.

liho' : boros hordóra való fa töltés

lilekmelegítő : szveller

lepcsél : lecsog, lepcsész száji: könnyre beszéd

lesipuska : rossz puska

lészeg : leugólik

libikóka : könnyű női ruha.

libyak : főkötő, gyerek sapka.

lifireg : löfeli

locska fecske : fecsegő.

locsos : rendezetlen.

locsos : lötyedt pl a gyümölcs

lötyög : magán, eleresztve ballag

lötygöl : lötygöl : pl a vizet kilötygölte

locsan : ha valami tárgy vízbe esik, az

locsan,

lűcskos : vixes , csalakos

macerál : borrow

mahomet : nagy testű ember

makog : akasztva bírál

makulányi : egy nagyon kicsi, csipsteky.

málé'száji : buta, ügyetlen.

maulass : ostoba.

marcingol : lép, mar

maskara : álarc, komédia

marafos : piszkos.

márgál : beken

mér : merui

műföd : mérfföld

merítvő : cipő nélkül

minolitif : minolég (minolétig)

mingy : mindjárt "mingy ill hagylak"

mis másol : elhallgat berről körben olmit

mocsok pradi : piszkos

mörkálja magát : illegeti billegeli magát

mökörök : játszik

rmöröste lauit : létszerűen lauit.

mülye : ügyetlen.

mükiül : tölti az időt

morit, beuoril : meghal

mustrál : megtekint, szemlél.

mütij : kezek, ügyetlen.

müti : műtásol csak.

nadrágol, eluadr : megver.

naplesi : naplopó.

náspáigol : megver

neveletlen : neveltes, név nélkül.

nyafog : sírva

nyakiglab : hosszú emberre mondják

nyakló : a lányakban levő hosszú lánc

nyalakatok : csókolódzik.

nyommoz : lassan eszik.

- 26 -

nyihag: pl a kis csiko.

nyuggalat: kinos

nyiszarag : pl: a kicsi keretke.

nyisszelet : egy csapásra elmett.

nymphhacc : nymphhacc

Obékol: dabel

aférol : bejuttat „Geóférelta magál”

Shah Sultan: el herülhetellen.

oktonoli : estoba.

ókeletárs: pápaszem.

ő kinnál: vízgyűjtő, nér elő' ott.

o'chal : elchal.

Orthalgos : egg-eaters.

örök : örökörök.

ölmes eső: sűrű ködforma eső, mely
azonnal megfagy, ha leesik.

elődalog: ~~is~~ reellenül elhívik.

elő: először, először használták.

csodó : köles korpa

csútra : gyalyakorc, amibe a szalma
got huzzák

csuval : csuval

csuval : kiabál, liamázik

csu : pisznőgerinc bussal

cs : ver. pl. "Grod tülle fokhagymás"

cses : kacsó.

csészé : tejsüt

cses : cses

csorhegyes : a ruha elé fogott ló.

csorzik : vesze kedik, perlekedik.

cső : kőszál, kőboral

öl : kíséssel, ostromol

öli magát : erősen izgatódik.

öltöző : öltözet

ör : öröl, megöröl pl: buraál.

örökre pl: örökre jár a szája, miudéj.

öröködik : megrögzödik.

ösfi : aki valahol lejtessen ottken van

összemarók : kettős marék.

özlöke : fanyelű vasaskör

pacúka : rendezetlen öltözetű

patka : szobakemence liáltó talapzata.

palánta : növényművelés

pajmka : pálmka.

kipállik : kirotkav.

pap : a gabona keresztlegfelső kévéje

pakoudkli : kemény papír

paráhol : vízzel megpermetez

palloz : szántatlan, vetetlen. parlag

pászt : összeilleszt.

piz : péns.

pepecsel : nem halovány miniat végez

pernye : hamu

penderit : gyorsan csúszó valamit.

puzzi : csók.

pirinkó : kicsi.

piszta : fehér orru ló

piszkal : szid, oltyál

pite : sütemény.

pofárik : két pofára esik.

porcós : kis pálinkás üveg

potya : ingre való.

prunedal : sokat beszél

prédal : parórol.

prersmitál : hosszou beszél.

puzli : ruha.

raasit : lárnáz

ráf : keréktalpra húzott vas.

ragódzik : kapasz kockik

ragya eső : anyari eső napu le's ker.

rásalta : rántott tojás

berecessent : erősen befűt

régulas : szigorú

répa : répa

res. dereje : galuska, melyre sürtet kesznek.

retea : retea.

rá : sir.

rigmus : vers.

riska : vörösszörű békén.

rocska : egy füle facédny

rokolya : szoknya.

rozaga : rozsomak

röhencs : röhögő, vihogó.

megrökönyödik : megdohosodik.

repülő sir : orvosság.

ruca : kacsa.

ruccom : hirtelen ott terem.

ruolas : pebreuce.

rücskös : himlő helyes, ragzás

sajog : fáj.

saraggja : saraglja.

söriga fööl : aggag

saxju : mätad srea

salló : sarló.

sarkon forgo : vögoue

sirifikäl : hasseutalaunul föltiel ar idöl

sertepertel : yngstalaunul jär, kel.

sürög-forog : elenkeu morog, delyorik.

setalló : öra inga

sete : balckeres.

silleu : csekelysej

sin köfäl : elte'korol.

sipit : csipog a his csirke.

silabizal : kibetüz, kisüt valaunul

suakkol : izlik

söröler : sörlar

sonfordal : setteu kedik.

söz : söt and neki, seda söz, seda üt.

- ✓ strimfli : harisnyia.
✓ sulyok : mángorlófia.
sünyi : alattomos, ravasz.
✓ suprikál : megrögz
subick : süvicsz, keücs.
✓ sünöör gödrök : ólál koddik
süfel : egy süfel liszt.
✓ száborag : brümmér kordva pászorag
✓ szálat : szálamként szedegéli a füvet
✓ szemiklál : szaglózik, szimatol
szapul : megszól valakit
✓ szarazfa : hegyesü.
szatyor : kétfülű gyékény kosár
szedegét : aratis után halaszt
✓ szeksze-monta : csók-mók
szerevaló : csinos, felszélős.
✓ szivamó : szivamós.
✓ sziva nírva : sziva törmelék.

szereola : szerda

szereolás : lavaszanya.

szürü : szörü

szily : gyors

szipirlyó : banya ; öreg asszony

szitál : csepereg az eső.

szólya : szolga.

szólyafa : bogyócskával.

szolyka : ügges his levény gzernek

szolyos : elérett, locsos körte

szücskö : szöcske

szüzmötöl : babrál

szuszka : orvian beszélő.

szuszakol : gyémöszöl

szüsszon : pihen

szucskes : pikkos, moskos

szüfyő : szákoska.

szug : egy darabban levő föld

lakol : lakaroz, folter

lakony póc : laknyos gyerek.

laksál : magyarálat srab.

lauál : labál.

lalyiga : laliga

lalpalló : a magyar nandrág szára
alján levő szalag, mely nem
engedi, hogy a nandrág felcsússz.
szem

lounoulás : kelés,

lounit, belounit : beállit

lounál : leugródik, vör, rit, elounál

lounázik : udőzik

lapiszkodik : lapiszkodik.

lapicskál : sárban lapos

lapsi füles : anyúl

lalló : larló.

lasliz : profiz.

fehén kezdik : leuhoán elterpeszkelek.

fébe kúta : fejbe fött kúta

fejés : kegyhez szelvény

felkerülő : csavarzó

fézfereg : hóborog, hószál

fégyeri szőlő : ribiszke.

fépás : hajánál fogva cibál.

fégyeny : keher.

féül-fordul : hamar megfesz.

féssikel : belessikel : sessék beacumi.

fésvir : lestvér.

féstecik : láthatóless.

fétyeg - fétyög : lassan öregesen jár

fécsogós : vízcsögös.

févilit : sold , löbbel mand,

féjtat : kényertel

féprongos : lempes, pürkes

férau : forany.

- ↳ lohyakos : lö ülepü naobraj
↳ lökilletlen : furfanges, ravass, hannis.
↳ eltökit : elless, oluy
↳ lökös olia : igen nagy fajta olia
↳ semüteleu : lömüteleu
↳ lönepe : lempa
↳ lömrse : römök
↳ löxödik, élőxödik : elfarad
↳ löxödött : idős ember.
↳ löviskes olisemo : rümdüssmo.
↳ lövisk : lövis
↳ löfel : falál.
↳ lökercs : sekercs
↳ löküal : rábessél
↳ lökó : estoba
↳ lutyi - mutyi : ügyetlen.
↳ lürömfü : lüteleu.
↳ lülü : szesz ital.

lütükél : iszogal, pilyizal

lüzél : lüz beu van, forróval szik.

vakszik : egész leu c'kellene föld.

vaklál : sötétbe leu. vassal van.

válík, kiválík : a káptalás a többi közül

vállfót : felfüggesztett rász

vanna : lisztbe keverve

vannyal : szappan, szappan.

voradzik : győztes a seb.

vashó : rossz életű kő.

vastagítel : főzelék

vassal kő : mázolatlan cserep kő.

vekeny : főzött kő

vikony pizü : savany

vekszal : csomó.

veliznek : fenn maradt.

verdik : vedlik.

veréce : riasztó.

✓ veres novbrög : kassu', kene'ny'ssá'ni' fű
mely ha megöregszik, semmi se-
jő.

✓ vergál : virgál : céloz beszéddel

✓ virtelek : tűzfal

✓ vess, felvess : eltűn, serevesd.

✓ vessződik : kiülődik

✓ vessző : vesszőbő.

✓ vessz, bele vessz; beleköt, elpússzul

✓ vetemül : meghajlik, görbül

✓ vetkezik, megvetk: megvedlik.

✓ vetrece : gulyás étel apróra vágott
húsból.

✓ viaskodik : verekszik.

✓ vicsog : vihoz

✓ vicsori : szüntelen novetó.

✓ vidiki : más faluból való.

✓ vidul, kividul : kiderül.

vigájas : vékony öltözet.

vihivacol : nyáron derék

villás : nyomatásnál segédkerőember

vörítke : könnyű női kabát

vőölke : két nyelű kés.

vőstátó : kisebb bagyja.

vőthengeres : veres.

vábigrerek : törvénytelen gzerék.

vablo : vabra kos vagyis

vagyvöl : össze vitta ~~becsül~~

vajjal, megvajjal : megvajszol

vehernyás : kötekedő, bakafojtós.

vohorál : pöröl

vötyköl : vár.

vüllik, elvüllik a Lehen, mikor már
nem ad lejt.

vseugcs : sületlenül marad kenyér

vtilberop : birserop.

ksidw szaloma : veres haggma.

szinabol : lóvadászok

szippel : elbolencol.

V. Népmelladák és népdalok

1.

Ezer nyócszár nyócsraunkettesdik róve.
Mi történt az igazi szünáskorbe.:

Farkas Tucsa fellipelt az asztalra,
Az ^íteleő beléhurta a olobba.

Mikor esztet az n' nényze megfutta,
A két kezit a fejire kucsolla,
Ugy mondta, hogy ájjik meg a masina
Mer a huga belé esett a olobba.

Farkas Tucsa't feltették a szekéire,
Ugy vitték a zsioló orvos elébe.

Zsioló orvos meg se merte, azz' mondta
Tucsának az sígbe van az orvosa.

L 196.

Farkas Főrséf nyist ki riasas kapudat:
Kend vigyük be a legyi áras jányokat.
Farkas Fűcsát lebellik a görökből,
A teltöt az örökös börtönből.

2.)

Este van este van
Nyócsat rít az ára.
Mindem legim mindem já'm
Kisrül a fűcsa.

Kisrül a fűcsa
Mennék a lakruba.
Varga Jancsi arongga
A is elmege oda.

Varga Jancsi elis meub,
Leült a vaságyra
A két cimborája
Az ajtóba várta.

"Gyere Jancsi, gyere ki!
Mi lesz most lehelled?
Még az ijed a lélek is
Hisz' all belehelled!"

Varga Jancsit megfozták,
A fődre liparták
Grip piros vörövel
A földet locsolták.

Neve fuvolt szőlőn
Csak annyit mondani:
Grip piros vörömet
Hagyjátok lifojni

Gyöjjik ma' Vargiáné'
Mér mekhelt a feje,
Vargiáné' elájult
Késser bánatlyába.

"Ne ríjjik jó anyám
Egy kell annak lemmi
Mindeu jó eselődbe
Kell egy tőszemnek lemmi".

Varga László meg is halt,
El is van temetve,
Fütiél való fájára
Arany, al kiverve:

Mindeu legiⁿ, mindeu jáⁿ
Viggyázzik magára,
Hogy meg ne csajja út
Legiⁿ cimborája.

3.)

A náncsi város háza
Be sárga, be sárga.
Be sok szegiⁿ szőga legiⁿ
Vou oda beárvá.

Friggy immét szidó legi^m
Nem vagy körzünk való:
Csak a szegi^m szóga legi^m
Katonáinak való.

H.)

A nőiási csárdába
Jött is a lámpába
Mek sem gyullok mégis is.
Kilen' rigány a vendég
A tűzoltó beugrott:
Haza menni nem lehet.

VII. Hajdunánás vidéke.

1.) A régi molyók.

Hajdunánás határában, főle nyugatra, Tiszapolgár és Hajdunánás között terül el az n. n. Rét (Rét) melynek kb. 2000, a náncsiaktól „molyók”-nak nevezett lakosa van. Tulajdonos rézsük szétvételében lakik a házaiban, de egy rézsük egész kis falut alkot, melynek külön iskolája is van, bár közigazgatási tekintetben teljesen Hajdunánáshoz tartozik.

Itél napot töltöttem házaikban köröztük, de bár a náncsától eltérő dialektussal beszéltek, mégsem lehetett az a területet önálló nyelvjárás szigetként feltüntetni, mert

nygyszólván, minden helyen más
híjszólistát hall az ember. Nygvanis az
ittani számbó földeteket gyakran elborít-
ja a víz, emiatt aztán a nővérsiak
lassan kelet eladták azokat, más,
még rosszabb termő földeskről érkező
beteleprülőknek. Ezek kb. egy század
leforgása alatt szivároztak be főleg
Heves, Borsod és Szabolcs megyék
külső börtő körsegeiből. Prorgalmuk
folytán meglehetősen jól be telek szert,
és mindinkább vagyonszerzők.

Mivel a város 8-10 kilométerre van
a területtől, csak ritkán járnak be
és így megőrizték hazulról hozott
dialektusaitkal, még harminchínig-
len is.

2.) A fissa polgári nyelvjárás.

Eljött a náncsál nyugatról írnia polgár határos. Hanglani sajátos. gari a következők: az "e" hang használatos, pl.: szegény légyen.

A kétféle eredetű "e" egybeesik.

A főszótagokban levő "i, u, ü" megnyulik, pl.: húr, út, tűz; de ragozott alakokban rövid pl.: utat seper, kútát für. Rövid a szóvégben is pl.: szemre, keserű, fehér, keves.

A hosszúkáj nem mozdul meg a magánhangzónál ezekben a szavakban: szed, nyer, kel, ismer, nekem, velem stb.

A diphtingusok használatára ugyan olyan, mint a náncsi nyelvjárásban. Az "e" az eubon fiktán

ejtik. Példányírással elveik az „l”
a szavak végéről pl: ház**l**ú, kert**l**ú,
továbbá az igeik 2- személyben pl:
vót**l**á, ír**l**ta, néha a szótagzáró „l”
is pl: „Kimentem árú**l**ni a vásárba.”

A birtokos személyragozásban az
egyes szám 1. személyben „a” helyett
„o.”-t ejtenek, ha az előtte álló szó-
tagban „á” van. A magas hangú
szók birtokos ragozásának többes
3. személye az eredetibb „ik”-szóval
van ellátva pl: feher**ik**, szem**ik**.

A jelentő műöd helyett gyakran
használgát a felszólító műödet pl:
föltársa a kerit.

A névragok: -ho, -hö, -rü, -rü, -lü,
-lű, -bü, -bü. Személy névhez vagy fog-
lalkozáshoz jelentő névszókhoz nem.

járuel a -ho -hö, pl.: "Nagyek megyek"
 "it papék voltak". A névragszás
 egyes része 2. személyben, at "helyett"
 "ot" használunk, pl.: házadat, lába-
 mat stb. Az "ü" helyett gyakran "ö" van
 pl.: "Köcsök be az ajlát", "dölle" ("dülle")
 stb. Az "a" helyett "á" t találunk, eb-
 ben a szóban, "ára" ("arra") pl.: "Ara-
 sik a tesső". Illemben a "lö" helyett
 nem ejtjük, "lu"-z.

3.

Északfelé Szentmihály lakosságá-
 ra csaknem ugyanazt a dialektust
 beszéli, mint a nővárosi.

Délfelé Hajduböszörmény híjra-
 lásiával szintén egybeolvad. Haj-
 dubörmény népe is csak egyes szavakat
 ejt más képen, mint pl.: keu pré ("ko

kompar) legut (rövid vocalis, al)
kokas, orvas, olé (olaj). Különben
Hajdudorog lakossága: anthropolo-
giailag eltér a hajduság többi
részétől. Nem lehetetlen, hogy a haj-
duság szerb származású részeinek
az utódai ők.

Bisálal

É a dolgozat általában nem monható csekély-
nek. Mint a hangjai, mint az alaktani sajátosságok
főnyelvényében létező-nagyobb tövesszel vannak.

Az önmegnyitást megelőzően a magyar nyelvvel szemben
teljesen volna a felismerés földrajzunk. A földrajz-
ban mindentől kezdve volna a nyelvvel megelőző
szemlélet, melynek nagy része a nyelvvel szemben.
Szemléletben telne meg.

A labia lymphae technusorát derűre-borúra kapták,
még az ízés helyett is stacimast nond. É. parán trüféfelen
A pótló megánhangzó-nyújtás és a pótló mássalhangzó-
nyújtás öregeveri (18l.) az orrhangú megánhangzó-
csal plüli, de nea gumi pöl (23l.). Az l ~ r hangok
cserején rör veset be. " helyett verélnes a liquidák
a tremulansokkal " (29). Az alattani rebben teljesen
érthetetlen, hogy mit are mousthai a tutkadd és
lálkadd es alattól s mit é potentralis nyon (35l.)
kzanezen a lapon talán eljáról reflexumot nond
reflexivum helyett. Az ecragorában a menyeg alatt

nem csulítki, pedig a hangtani részben jól olv. (24).
A -si képmű cithetetlen módon particulánat
mondta. A 44. lapon pedig rovábleprésben -t is
helytelenül rovábragorásban helyett.

Az írás tövénél a talponat értéket egybeírta is nagyon
lehatárolta.

A tájékoztatómunka már foglalkoztatott,
jóllehet ez a munka idővel is talán
bőve mind a mai és jelenlegi elterjedés mellett.

Debrecen, 1923. október 6.

Előzetes.

Lápa János dr.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
5701/19 57 gyarapodási naplószerző.